

Prevention of Obesity in Europe
Consortium for the prevention of obesity through effective nutrition and physical activity actions

SIXTH FRAMEWORK PROGRAMME

Förebygga fetma i Europa – Konsortium för att förebygga fetma genom effektiva åtgärder för nutrition och fysisk aktivitet – EURO-PREVOB

Angripa de sociala och ekonomiska faktorerna som styr nutrition och fysisk aktivitet för att förebygga fetma i Europa

EURO-PREVOB sammanfattande rapport

EURO-PREVOB

Förebygga fetma i Europa – Konsortium för att förebygga fetma genom effektiva åtgärder
för nutrition och fysisk aktivitet – EURO-PREVOB

Angripa de sociala och ekonomiska faktorerna som styr nutrition och fysisk aktivitet för att
förebygga fetma i Europa

EURO-PREVOB sammanfattande rapport

Av

Pamela Harling
Joceline Pomerleau
Cécile Knai
Martin Mckee
Marina Adrianopoli
Caroline Bollars
Eric Brunner
Nicole Darmon
Zuzana Derflerova Brazdova
Aida Filipovic Hadžiomeric
Mojca Gabrijelcic
Daphné Lachavanne
Lida Lhotska
Giuseppe Maiani
Lorenza Mistura
Irene Nørlund
Gülden Pekcan
Aileen Robertson
Harry Rutter
Nina Scagnetti
Marc Suhrcke
Trudy Wijnhoven

Copyright © 2010 EURO-PREVOB Consortium. Med ensamrätt.

EURO-PREVOB Consortium välkomnar förfrågningar om tillstånd att reproducera eller att översätta detta dokument, helt eller delvis. Sänd förfrågan till: europrevob@lshtm.ac.uk

Ansvarsfriskrivning

EURO-PREVOB-projektet grundades av Europeiska Kommissionens sjätte ramverksprogram (projekt nummer 044291). Detta dokument återspeglar bara dess författares åsikter. Kommissionen är därför inte ansvarig för något sätt innehållet i det kan komma att användas på.

Innehållsförteckning

Författarnas tack.....	3
Lista över förkortningar.....	3
Vad är EURO-PREVOB.....	4
EURO-PREVOB:s mål.....	4
Projektets resultat.....	5
Granskningar av litteraturen.....	5
EURO-PREVOB-verktyg.....	6
I. EURO-PREVOB:s policyanalysverktyg.....	6
II. Vägledning för ekonomisk utvärdering av policyalternativ vid förebyggande av fetma.....	10
Principer och rekommendationer.....	11
Aktiviteter för nätverkande och spridning.....	15
EURO-PREVOB:s bidrag.....	16
Teknisk information.....	17
Partners.....	17

Författarnas tack

Detta arbete härstammar från EURO-PREVOB-projektet som grundades av European Commission's Sixth Framework Programme (projekt nummer 044291). Detta dokument återspeglar bara författarnas åsikter. Kommissionen är därför inte ansvarig för något sätt innehållet i det kan komma att användas på. Vårt uppriktiga tack riktas till medlemmarna av EURO-PREVOB:s rådgivande styrelse för deras stöd och vägledning: Tim Lobstein (International Obesity TaskForce / HOPE project), Susanne Løgstrup (European Heart Network), Brian Martin (Institute of Social and Preventive Medicine, University of Zurich), Francesca Racioppi (WHO European Centre for Environment and Health, Rome) och Liselotte Schäfer Elinder (Stockholm Centre for Public Health).

Lista över förkortningar

Följande förkortningar används i denna rapport:

ADELFF	Association des Epidémiologistes de Langue Française
BFHI	Baby Friendly Hospital Initiative
EU	Europeiska Unionen
EURO-PREVOB	Prevention of Obesity in Europe – Consortium for the prevention of obesity through effective nutrition and physical activity actions
HOPE project	Health Promotion through Obesity Prevention across Europe Project
IBFAN	International Baby Food Action Network
SES	Socio-economic Status
WHO	World Health Organization

Vad är EURO-PREVOB

Även om hälsan hos Europeiska medborgare har förbättrats avsevärt under de senare årtionena har inte vinsterna fördelats lika. Detta är särskilt tydligt vad gäller fetma. Ojämlighet vad gäller fetma har uppstått och kvarstår på grund av de begränsningar som låg inkomst och svaga utbildningsresultat medför för valet av kost, möjligheter till träning på fritiden och skillnader i hur marknadsföringsbudskap tas emot. Internationella och nationella aktörer har betonat behovet att minska den negativa inverkan fetma har på hälsan i Europa, liksom ojämlikheter i fetma, genom att rikta omfattande forskningsansträngningar mot att förbättra förståelsen för de avgörande faktorerna för fetma och effekten av åtgärderna för att bekämpa den. Det finns emellertid motsägande informationsutbyte mellan länder och otillräcklig integration av aktuell vetenskaplig kunskap i hälsoskyddspolitik, så att åtgärder riktade mot matvanor och fysisk aktivitet misslyckas med att motverka fetma och ojämlikhet i fetma.

EURO-PREVOB var ett EU-sponsrat projekt för koordinerade åtgärder riktat mot att försöka bemöta denna brist genom att integrera resurser och expertis på en europeisk nivå inom och utom områdena folkhälsonutrition och fysisk aktivitet för att hantera de sociala och ekonomiska avgörande faktorerna för fetma i Europa, med hänsyn taget till särskilda egenskaper hos subregionala grupperingar av länder. Projektet löpte från 1 april 2007 till 31 mars 2010. Konsortiet leddes av London School of Hygiene & Tropical Medicine och omfattade 15 partners från 10 länder, med en multidisciplinär grupp från nyckelspecialiteter.

EURO-PREVOB:s mål

Målen för EURO-PREVOB projektet var:

Mål 1. Att granska vad som är känt om de avgörande faktorerna för fetma, i synnerhet vad gäller matvanor och fysisk aktivitet i olika åldersgrupper, liksom ojämlikheter i fetma i EU:s medlemsstater och på en bredare europeisk nivå.

Mål 2. Att bedöma förutsättningarna för befintlig offentlig hälsopolitik med avseende på matvanor, fysisk aktivitet, fetma och ojämlikheter i fetma i Europa genom att granska och analysera aktuella politiska initiativ med potentiell inverkan på matvanor och fysisk aktivitet (t.ex. handlingsplaner inom folkhälsonutrition, jordbruk, ekonomi, transport, social- och skolpolitik) på makro- och mikroekonomiska nivåer.

Mål 3. Att utveckla och utvärdera en portfölj av instrument som kan hjälpa forskare och beslutsfattare inom folkhälsan att bedöma vad som behöver göras för att bekämpa fetma i Europa.

Mål 4. Att formulera en strategi för utveckling och bedömning av handlingsplaner med relevans till planerade och nuvarande handlingsplaner på EU-nivå och på en bredare europeisk nivå med avseende på matvanor, fysisk aktivitet, fetma och ojämlikheter i fetma.

Mål 5. Att befrämja och stödja kort- och långsiktigt nätverkande och samordning av forsknings- och innovationsaktiviteter på områden som berör vetenskap och utveckling av handlingsplaner inom matvanor, fysisk aktivitet, fetma och ojämlikheter i fetma i Europa.

Projektets resultat

EURO-PREVOB-projektet lyckades uppfylla sina mål att stödja nätverkande samt att förbättra vår kunskap om och bedömning av erfarenheten av och de avgörande faktorerna för fetma och ojämlikheter i fetma i Europa.

EURO-PREVOB-projektet integrerade ett stort antal kompletterande aktiviteter på medellång till lång sikt som omfattar: genomförande av riktade granskningar av litteraturen om fetmaproblemets omfattning och karaktär i Europa och om handlingsplaner som kan göra skillnad, utveckling av verktyg som kan hjälpa policyskapare att identifiera vad som behöver göras, dvs. policyanalysverktyg som utprovades i utvalda europeiska länder och en vägledning för att bedöma den ekonomiska inverkan av handlingsplaner för förebyggande av fetma, formulering av överbyggande principer och liknande rekommendationer som ska stödja åtgärder för förebyggande av fetma i Europa samt återkoppling av resultaten från dessa komponenter till nyckelintressenter i policy- och forskningsgrupper genom konsultationer, konferenser och andra former av engagemang. Var och en av dessa beskrivs mer ingående i följande avsnitt.

Granskningar av litteraturen

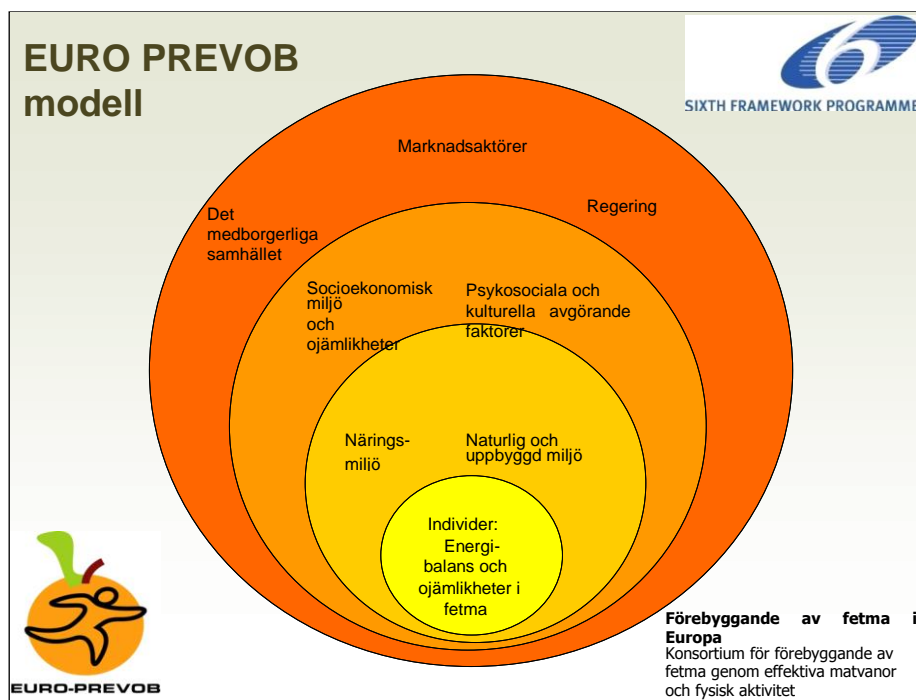
Två granskningar av litteraturen utfördes under projektets början för att belysa de vetenskapliga och politiska bevis som krävdes för utveckling av projektets kommande faser. Båda finns på projektets webbplats. Den första granskningen sammanfattade vetenskaplig kunskap om fetmans utbredning, fetmans belastning på hälsa och ekonomi, socioekonomiska ojämlikheter i fetma i Europa och avgörande faktorer för fetma och ojämlikheter i fetma. Den bekräftade fetmaepidemiens utbredning i Europa och underströk ojämlikheterna i fetma och i riskfaktorer för fetma så som de uppfattas av europeiska populationer. I den andra granskningen diskuterades den befintliga folkhälsopolitiska situationen med avseende på matvanor och fysisk aktivitet som avgörande faktorer för fetma och ojämlikheter i fetma i Europa. Den gav en grundlig utvärdering av de olika handlingsplaner och åtgärder som finns för att förebygga fetma och för att angripa dess närliggande och avlägsna riskfaktorer.

I samband med litteraturgranskningen utvecklades även en konceptuell modell (figur 1) för att styra arbetet inom EURO-PREVOB, utgöra ett logiskt ramverk för att bedöma huvudområden för handlingsplaner som skulle undersökas i projektet och i synnerhet att hjälpa till att utveckla det policyanalysverktyg som beskrivs nedan. Modellen bygger på resultat från det nyligen genomförda Foresight-projektet [1] och andra konceptuella modeller för studie av miljöindikatorer för fetma [2]. Modellen understryker det faktum att individer (och deras inneboende risk för fetma) lever i ett visst sammanhang, formas av näringsmiljön och den naturliga och uppbyggda miljön (som påverkar den fysiska aktiviteten), vilka samverkar i olika instanser, till exempel i skolor. Dessa miljöer påverkas av ett bredare, delande sammanhang, den socioekonomiska miljön och ojämlikheter samt psykosociala och kulturella avgörande faktorer. Regeringar, marknadsaktörer och medborgare har avsevärt inflytande på dessa miljöer och avgörande faktorer.

---

¹ Butland B, Jebb S, Kopelman P, Lobstein T. *Foresight: Tackling obesities: Future choices – Project report*. London: Government Office for Science, 2007.

² Knai C, Branca F, Pomerleau J, Robertson EN, Brunner E, Rutter H et al. *D4.1 Report on the development of policy analysis tools*. EURO-PREVOB Project. London: London School of Hygiene and Tropical Medicine, 2008.

Figur 1. EURO-PREVOB:s konceptuella ramverk

EURO-PREVOB-verktyg

I. EURO-PREVOB:s policyanalysverktyg

Ett huvudsteg i EURO-PREVOB-projektet var att utveckla och pilottesta en portfölj av instrument som skulle kunna hjälpa folkhälsoforskare och beslutsfattare i hela Europa att utvärdera den potentiella inverkan de föreslagna handlingsplanerna har på näringsintag, nivån av fysisk aktivitet och fetma genom att använda en enkel metodik.

Utveckling av policyanalysverktyget

Ett policyanalysverktyg och standardiserade metoder utvecklades efter en omfattande granskning av litteraturen, liksom framtagandet av ett konceptdokument om policyanalys som beskriver ett ramverk för policyanalys i EURO-PREVOB-sammanhang, metoder för policyanalys och principerna för utveckling av policyanalysverktyget. Ett huvudmål var att göra verktyget användbart i alla europeiska länder.

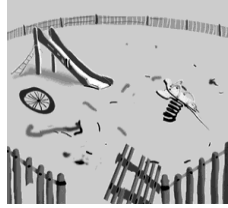
Policyanalysverktyget togs fram i en stegvis process med två huvudrundor med granskningar av partners och experter. Det första utkastet presenterades och diskuterades på det första EURO-PREVOB plenum (april 2008) som samlade 52 experter och intressenter från 25 europeiska Länder. Omarbetade instrument förtestades sedan i de fem pilotländerna under sommaren 2008 och resultaten diskuterades på ett möte där ledare inom pilotarbetet och projektsamordnare deltog i september 2008. Ytterligare förändringar av instrumenten gjordes innan början av pilottesterna (se nedan).

Det slutliga verktyget består av två delar:

- 1) En **policychecklista**: ett frågeformulär utformat för att ge en allmän översikt över den gällande lagstiftningen i ett land som riktar sig mot matvanor, fysisk aktivitet och fetma, och för att identifiera gap som kan fyllas. Med frågeformuläret samlas information in om befintliga handlingsplaner som beaktar den nationella *näringsmiljön* (livsmedelsproduktion, livsmedelstillverkning, livsmedelshandel, märkning av livsmedel

och drycker, marknadsföring och reklam för livsmedel och drycker, social välfärdspolitik och hälsoojämlikhetspolitik), den *uppbyggda miljön* (stadsplanering, väg- och transportsäkerhet, aktiv förflyttning, sporthallar och fritidsområden), *mödra- och barnvårdstjänster* (normal viktökning/-förlust under/efter graviditeten samt spädbarns- och småbarnsuppfödning och amning) och *skolor* (skolpolitik angående matvanor och fysisk aktivitet). Policychecklistan ska fyllas i av utbildade fältarbetare genom skrivbordsundersökningar och genom kontakter med utvalda experter och intressenter vid behov, och

- 2) Ett **samhällsformulär**: ett frågeformulär som medger direkta observationer i samhället för att utvärdera olika miljöindikatorer i *näringsmiljön* (näringsmiljön i ett bostadsområde beskrivet av de tillgängliga affärerna som säljer livsmedel och drycker, kostnad för och tillgänglighet till indikativa matvaror i utvalda livsmedelsbutiker, marknadsföring i och utanför livsmedelsbutikerna, slag och omfattning av TV-reklam under barnTV-tid, kostnader för och marknadsföring av utvalda snabbmatsvaror) och *den uppbyggda miljön* (utvalda indikatorer för omgivningarnas "promenadvänlighet" och "cykelvänlighet" inklusive tillgängligheten och kvaliteten på cykelbanor, allmänna platser och lekplatser (se figur 2), hållplatser för allmänna kommunikationsmedel, trafikvolym, övergångsställen, trottoarer och hur oattraktiv/otrevligt området är. Frågeformuläret ska fyllas i av två utbildade fältarbetare via direkt observation av samhället.

1 = Decent facilities, i.e. sports pitch, well maintained, tidy, etc.	2 = Decent facilities but missing one or more of the criteria in the definition of 'High quality' but better than 'Low quality'.	3 = Limited or relatively poor quality facilities, e.g. badly maintained, dirty, litter, graffiti OR restricted access (i.e. membership). Tiny urban playground.	4 = Limited and very poor quality facilities, e.g. badly maintained, dirty, litter, graffiti.

Figur 2. Exempel på kriterier för klassificering av offentliga lekplatser i samhällsformuläret.

- 1 = Acceptabel inrättning, dvs. sportinriktning, väl underhållen, ren osv.
 2 = Acceptabel inrättning men saknar en eller flera av kriterierna i definitionen för "hög kvalitet" men bättre än "låg kvalitet"
 3 = Inrättning av begränsad eller relativt låg kvalitet, t.ex. dåligt underhållen, smutsig, skräp, graffiti ELLER begränsat tillträde (t.ex. medlemskap). Liten lekplats i städer.
 4 = Inrättning av begränsad och mycket låg kvalitet, t.ex. dåligt underhållen, smutsig, skräp, graffiti.

Pilottestning av policyanalysverktyget

Policyanalysverktyget pilottestades mellan september 2008 och april 2009 i fem länder från olika europeiska subregioner, nämligen Bosnien och Hercegovina, Tjeckien, Frankrike, Lettland och Turkiet, med en vanlig metodik. Inom varje land samordnades pilottestet av en EURO-PREVOB-partner som övervakade fältarbetet och processutvärderingen.

Med policychecklistan samlades data in på nationell nivå, medan samhällsformuläret fokuserade på de städer där de lokala samordnarna fanns (Sarajevo i Bosnien och Hercegovina, Brno i Tjeckien, Marseille i Frankrike, Riga i Lettland och Ankara i Turkiet). I varje land slutfördes policychecklistan av en eller två utbildade fältarbetare under övervakning av den lokala samordnaren. Data samlades in genom att använda flera informationskällor (triangulering) inklusive publicerad litteratur, internet-webbplatser, och

om nödvändigt, genom kontakter med experter, policyskapare och intressenter. För samhällsformuläret valdes områden med olika socioekonomiska nivåer eller nivåer av umbäranden ut. Lokala demografer och/eller statistiker hjälpte till att identifiera de lämpligaste urvalsprocedurerna. För att kunna bedöma samhällsformulärets inter-rater reliabilitet samlades all data in av två oberoende par välutbildade fältarbetare som accepterat att, för varje område, följa en planerad promenadväg som förberetts med hjälp av programvaran Google Earth Map och/eller detaljerade lokala kartor. Observationerna kodades på frågeformuläret och på kartor över området.

Processutvärderingen utformades för att ge information om pilottestets process, inklusive hur verktyget användes, hur data samlades in och eventuella ändringar som behövde göras under genomförandet av piloten. Processutvärderingsdata samlades in med hjälp av dagböcker, formulär för att spåra datainsamling och frågeformulär. Ett subregionalt möte organiserades också i varje land för att sprida resultaten av pilotprocessen och att få återkoppling från regionala experter och intressenter från olika sektorer på policyanalysverktygets relevans och användbarhet och få rekommendationer på förändringar av verktyget. Resultat av de subregionala arbetsmötena bidrog till processutvärderingen av verktyget.

Huvudresultat från pilottestet av policyanalysverktyget

Pilottestet av EURO-PREVOB:s policyanalysverktyg i fem europeiska länder gav nya viktiga insikter i de befintliga handlingsplanerna som rör förutsättningarna för näring och fysisk aktivitet och en ökad förståelse för hur dessa förutsättningar påverkar vissa aspekter av obesogeniciteten i olika länder. De subregionala mötena innebar också tillfällen för informationsutbyte inom strategiska och praktiska policyfrågor såsom kapacitetsplanering, kvalitetssäkring och annan utveckling samt bekräftade nyttan av verktyget i andra länder. På en nationell politisk nivå kan insikten från användning av detta instrument för policyutvärdering ge en indikation på om nationella handlingsplaner inom olika sektorer har ett sammanhang, hjälpa till att samordna lokala och nationella politiska mål och kan hjälpa till att återspegla europeiska lagregler i den nationella lagstiftningen.

Policychecklista

Policychecklistan visade sig kunna användas för att bedöma sammanhanget i handlingsplanerna i de fem politiskt och socioekonomiskt olika pilotländerna och vissa användbara resultat kom fram. Till exempel var det uppenbart, genom att skanna existerande handlingsplaner från ett antal relevanta sektorer, att få handlingsplaner specifikt refererar till fetma och hälsorelaterade ojämlikheter, och att kopplingen mellan dessa två sällan görs uttryckligen, förutom i Frankrike. Sambandet mellan fetma, hälsorelaterade ojämlikheter och socioekonomiska ojämlikheter visade sig återspeglas dåligt i handlingsplanerna. Dessutom är utvärdering av policys inte något som görs normalt och policyanalysverktyget utgör en möjlighet att övervaka och sålunda planera för utvärdering.

Samhällsformuläret

Resultat från pilottestet av samhällsformuläret indikerar att det var omöjligt att utveckla en ny metod för att utvärdera obesogeniciteten vid olika förutsättningar. Frågeformuläret visade sig vara ett användarvänligt och pålitligt verktyg (goda Inter-rater tillförlitlighetsresultat fanns för de viktigaste indikatorerna för näring och uppbyggda miljöer) i alla länder. Dessutom ansågs det vara ett effektivt och relevant sätt att fånga viktiga konceptuella skillnader i områden med olika socioekonomisk status då det beskriver huvudaspekter av såväl närings- som uppbyggda miljöer. Pilottestet av verktyget var användbart såtillvida att det lyfte fram flera praktiska svårigheter i att bedöma miljöer, såsom att få tillgång till kartor av hög kvalitet och få tillstånd att samla in information i vissa livsmedelsbutiker. Det illustrerade också de metodologiska utmaningarna såsom att göra ett

korrekt urval av olika socioekonomiska nivåer, hantera subjektiviteten hos vissa konceptuella variabler (t.ex. positiv vs. negativ betydelse av graffiti – figur 3), anteckna oväntade utseenden i miljön (t.ex. cykelbanor utformade av användarna i Marseille (figur 4) och mobila livsmedelsleverantörer i Ankara (figur 5)), definiera jämförbara standarddieter och välja lämpliga kvalitetskriterier för hur den uppbyggda miljön ser ut (t.ex. svårigheter att klassificera kvaliteten på en allmän plats i Riga, figur 6).

Figur 3. Grafitti på en gata i Marseille, Frankrike.

Figur 4. Cykelbana utformad av användare i Marseille, Frankrike.

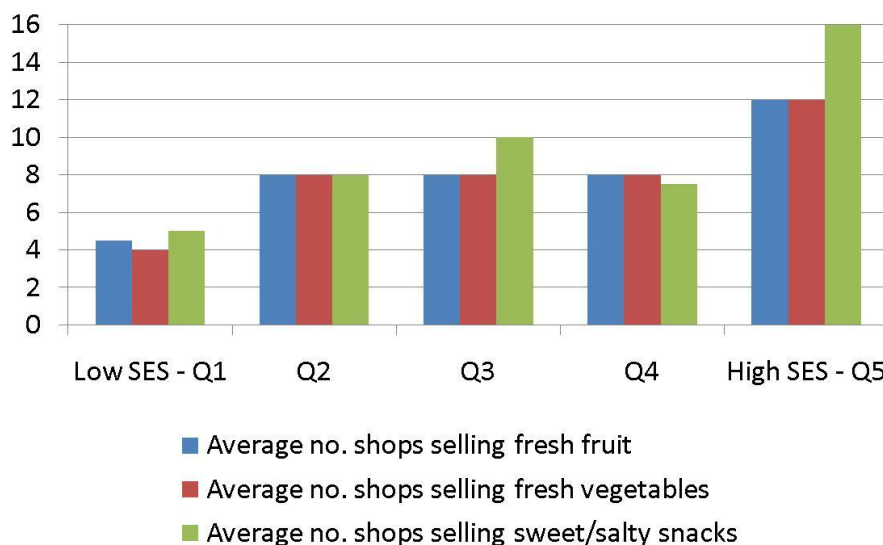
Figur 5. Mobil varuförsäljare i Ankara, Turkiet, i ett område med låg socioekonomisk status.

Figur 6. Allmän plats i Riga, Lettland.

Verktöget behöver implementeras i större skala för att ge observationer som är relevanta för handlingsplaner för socioekonomiska variationer i huvudsakliga föränderliga faktorer i olika

sammanhang (t.ex. figur 7). Det bör också kombineras med individbaserade data så att avgörande miljöfaktorer kan kopplas till individuella beteenden och till frekvensen fetma hos barn och vuxna.

Figur 7. Exempel på potentiella analyser baserade på information som samlats in med hjälp av samhällsformuläret - antal butiker som säljer utvalda livsmedel i områden (cirka 0,25 km²) med olika socioekonomiska nivåer i Sarajevo, Bosnien och Hercegovina.

Low – Låg High - Hög

Genomsnittligt antal butiker som säljer färsk frukt

Genomsnittligt antal butiker som säljer färsk grönsaker

Genomsnittligt antal butiker som säljer godis/snacks

Policyanalysverktyget omarbetas baserat på resultaten från pilottesterna och kommer att finnas tillgängligt på projektets webbsida.

II. Vägledning för ekonomisk utvärdering av policyalternativ vid förebyggande av fetma.

EURO-PREVOB:s vägledning för ekonomisk utvärdering av alternativ för handlingsplaner för förebyggande av fetma innefattar ett enkelt konceptuellt ramverk och en praktisk vägledning för policyskapare och forskare inom folkhälsa till en ekonomisk utvärdering av konkurrerande angreppssätt för förebyggande av fetma med fokus på angreppssätt och policys utanför den kliniska miljön och vårdmiljön. Mycket, om inte allt, av det vi täcker kan även appliceras på utvärdering av angreppssätt inom folkhälsa och "sociala avgörande faktorer" mer allmänt, dvs. utöver fetma.

Granskningar av litteraturen som gjorts nyligen indikerar att ganska få studier har gjorts för att analysera kostnadseffektiviteten hos förebyggande eller hälsofrämjande åtgärder för att bekämpa fetma. Eftersom statsbudgetar för hälsovård är pressade och åtgärder för folkhälsa måste konkurrera om begränsade resurser med andra hälsovårdsprogram som kanske har bättre etablerad evidensbas är det avgörande att man lägger mer kraft på att påvisa effekten och "kostnadseffektiviteten" hos åtgärder mot fetma.

Vägledningens fokus ligger på utvärdering av effekten, eftersom det inte kan göras någon ekonomisk utvärdering utan att effekten bevisats först. Vi rekommenderar och illustrerar olika sätt att anta den grundläggande utmaningen att utvärdera effekten av åtgärder mot fetma, särskilt för sådana åtgärder som inte enkelt kan användas i en randomiserad kontrollerad prövningsdesign. Användning av naturliga experiment och kvasi-experimentella metodiker utgör en ganska utnyttjad men lovande, och kanske enda, framkomlig väg för att åtminstone minska "utvecklingsgapet" mellan forskning inom folkhälsa och klinisk forskning.

EURO-PREVOB-vägledningen för ekonomisk utvärdering av alternativa handlingsplaner vid förebyggande av fetma kommer att finnas tillgänglig på projektets webbsida.

Principer och rekommendationer

Överbryggande principer och relaterade rekommendationer för handlingsplaner som både ska förhindra ökningen av fetma och minska de ojämlikheter som framkom i resultaten av EURO-PREVOB-projektet.

Princip 1. Åtgärder och handlingsplaner som ska minska fetma bör utvärderas

Regeringar är ansvariga inför sina befolkningar för implementeringen av den politik och de planer de har antagit och för hur de använder allmänna medel i detta arbete. Det är alltså nödvändigt att politik, planer och åtgärder utvärderas noga med avseende på effekt, kostnadseffektivitet och påverkan på lång sikt på hälsorelaterade resultat och att förändringar görs om de inte har önskad effekt. Vad gäller förebyggande av fetma är detta emellertid svårt på grund av svagheter i existerande nationella system för övervakning, liksom den begränsade kapacitet som finns för forskning inom epidemiologi och politik i många europeiska medlemsstater. Det är nödvändigt att beakta dessa svagheter genom att stärka nationella övervakningssystem som kan skapa objektiva, tillförlitliga data för att spåra övergripande nivåer av fetma och dess avgörande faktorer (matvanor och fysisk aktivitet), liksom förändrade mönster inom populationer baserat på socioekonomisk stratifiering. Utvärdering ska omfatta mätningar av processer och resultat för att kunna avgöra inte bara om en handlingsplan fungerar (eller inte) utan även varför.

Utveckling av indikatorer kommer att vara nyckeln till övervakning och utvärdering av handlingsplaner. Indikatorer är mätbara variabler för att utvärdera förändringar som är relaterade till syften och mål. De är indirekta eller delvisa mått på en komplex situation men kan, om de mäts sekventiellt över tiden, antyda förändringens riktning och hastighet och därför användas till att jämföra olika områden vid samma tidpunkt. Även om det ligger utanför ramen för detta projekt ger möjligheten att kunna komma överens om en grundläggande uppsättning definitioner för europeiska indikatorer större möjligheter till jämförelser av forskningsresultat och sålunda att lära från erfarenheter från annat håll.

Eftersom resurser alltid är begränsade är utvärdering av kostnadseffektivitet nödvändigt för att fatta rationella beslut. Emellertid visade litteraturen som granskades av EURO-PREVOB hur sällan utvärderingar ens nämner kostnaderna för de program de undersöker, och uppskattar alltså inte kostnadseffektiviteten: kostnadsdelen är helt tydligt en mycket avgörande faktor för värderingen av en handlingsplan och alltså bör information om kostnaderna samlas in prospektivt och rapporteras uttryckligen tillsammans med instrumenten som användes för att samla in data. EURO-PREVOB-projektet erbjuder en ny praktisk vägledning till den ekonomiska analysen av alternativ för förebyggande av fetma. Se nedan.

Övervakning och utvärdering av data är nödvändigt för att spåra hur framgångsrika handlingsplaner och åtgärder är och krävs för att kunna genomföra periodisk översyn och omformulering av policys.

Rekommendation 1.1 Konsekventa utvärderingsprinciper ska användas

Vi rekommenderar att man vidtar åtgärder för att främja konsekventa principer för att utvärdera handlingsplaner relaterade till fetma och dess avgörande miljöfaktorer, inklusive osäkerhet om matvanor och social ojämlikhet i hälsa mellan EU-medlemsstater. Att införa en enkel princip för insamling av information kan underlätta jämförelser mellan länder. Utvärderingsmekanismer bör byggas in i alla handlingsplaner som kan ha inverkan på fetma. Utvärderingar av processen för, inverkan av, och resultat från av handlingsplaner avsedda att bekämpa fetma bör företas. Handlingsplaner bör utvärderas med avseende på implementering (inklusive hinder för implementeringen), effekt och ekonomiska

konsekvenser, och detta bör kompletteras med hälsoutvärdering för att bedöma den inverkan på fetma som handlingsplaner som härrör från andra sektorer kan ha.

Princip 2. Handlingsplaner för att förebygga fetma ska bäddas in i en övergripande strategi utformad för att göra det sunda valet till det enkla valet.

Handlingsplaner utformade för att bekämpa fetma kommer, av nödvändighet, att ta många olika former och inbegripa många olika sektorer. Emellertid ska de understödjas av målet att göra det sunda valet till det enkla, ekonomiskt överkomliga, valet genom att skapa miljöer som möjliggör det. Ett antal övergripande befolkningsstrategier (kombinerat med riktade förebyggande och bevarande åtgärder vid behov) behövs för att omgivningen ska uppmuntras att främja, skydda och stödja livsmedel- och närings säkerhet och ge tillgång till fysisk aktivitet, och samtidigt beakta socioekonomiska ojämlikheter i fetma.

Inom ramen för den totala strategin ska individuella handlingsplaner svara mot de särskilda behov och förutsättningar som råder vid kritiska punkter under livets gång. I synnerhet ska rekommendationer för relevanta handlingsplaner för social- och hälsoskydd syfta till att: (1) underlätta omsorgen för kvinnor i fertil ålder, mödrar, spädbarn och små barn, (2) göra det sunda valet till det enkla valet för barn i förskoleåldern och skolbarn, (3) skapa en tillgänglig och ekonomiskt överkomlig sund näringsmiljö (4) skapa en naturlig och uppbyggd miljö som främjar hälsa.

Rekommendation 2.1 Åtgärder bör vidtas för att hjälpa kvinnor att bibehålla vikten före, under och efter graviditeten och säkerställa att spädbarn och småbarn får en sund start i livet.

Viktökning/minskning under och efter graviditeten

Tydliga riktlinjer för näring, fysisk aktivitet och viktökning under graviditet är avgörande, men få av dessa har implementerats systematiskt i europeiska länder, vilket syns tydligt i EURO-PREVOB:s policyanalys. Det är brådskande att säkerställa implementeringen av tydliga riktlinjer för hälsosam vikt (före, under och efter graviditet) för kvinnor i fertil ålder i hela Europa liksom för särskilda beteenden under graviditeten såsom att förebygga rökning under graviditeten eftersom det är en oberoende riskfaktor för fetma.

Amning och uppfödning av små barn

Det finns stora variationer i föräldraledighetspolitik och antagande av specifika åtgärder för att skydda, främja och stödja optimal amning i de europeiska länderna (t.ex. Baby Friendly Hospital Initiative (BFHI), utbildning av vårdpersonal, upprättande av samhällscentra och stödmekanismer för att skydda och stödja spädbarns- och småbarnsuppfödning samt omfattande information, utbildning och kommunikation av IEC-strategier för att förbättra spädbarns- och småbarnsuppfödning). Vi rekommenderar att omfattande handlingsplaner stödjer optimal spädbarns- och småbarnsuppfödning (inklusive tidig, uteslutande och kontinuerlig amning samt säker och tillräcklig kompletterande kost). Dessa bör kombineras med riktade åtgärder för kvinnor och barn från lägre socioekonomiska grupper. Viktiga handlingsplaner och initiativ inkluderar tillgång till betald föräldraledighet, amningsraster för kvinnor som arbetar, daghem, initiativ som BFHI, tillräcklig utbildning för vårdpersonal i näringslära för spädbarn och småbarn, utveckling av barnavårdscentraler och stödmekanismer för att skydda spädbarns- och småbarnsuppfödning. Den fulla implementeringen och verkställandet av den internationella koden för marknadsföring av bröstmjölk ersättningar och uppföljande relevanta resolutioner från Världshälsoförsamlingen (World Health Assembly) ska stärkas och oberoende övervakningsmekanismer inrättas i alla länder.

Rekommendation 2.2 Regeringspolitik och -initiativ ska bidra till att göra de sunda livsstilsvalen enkla och okomplicerade för barn i förskole- och skolåldern.

En viktig underliggande faktor i utvecklingen av fetma har varit den ökade tillgängligheten av billiga energirika matvaror (så kallad "skräpmat"). Den har drivits på av en kombination av faktorer såsom den industrialiserade livsmedelstillverkningen och storskalig marknadsföring av ohälsosam mat. Som en följd av detta har många barn, speciellt i missgynnade familjer, haft ett ökat kaloriintag under en tid då nivån på deras fysiska aktivitet har varit sjunkande (återigen beroende på ett antal faktorer, inklusive sjunkande nyttjande av allmänna platser för lek och ökningen av icke energiförbrukande fritidsaktiviteter). Det är viktigt att vända denna trend och skapa miljöer som gör de sunda valen till enkla och ekonomiskt överkomliga val (även i skolan) för barn och ungdomar som befinner sig i ett skede av livet då deras matvanor grundläggs.

Rekommendation 2.3 Regeringspolitik och initiativ ska stödja fysisk aktivitet genom en naturlig och uppbyggd miljö som befrämjar hälsa, med hänsyn tagen till låginkomstgruppernas och andra utsatta grupperns behov.

Fysisk inaktivitet, stillasittande livsstil (liten eller ingen fysisk aktivitet under fritid och till vardags) och den låga energiförbrukning som är förknippat med detta är kända viktiga riskfaktorer för fetma. Även om det finns hälsofrämjande handlingsplaner som riktar sig mot den naturliga och uppbyggda miljön saknas det ofta stöd från samhällsmiljön för aktiva livsstilar, vilket reser frågan om policyanalys. Ytterligare arbete krävs för implementering av handlingsplaner och utvärdering av hur de påverkar individerna. Dessutom tar de nuvarande handlingsplanerna inte alltid hänsyn till ojämlikheter och tar sällan med fetma i beräkningen. Åtgärder som krävs för att stödja ökad aktiv förflyttning Handlingar behövs stödjas ytterligare aktiv förflyttning såsom promenad och cykling och för att förbättra förekomsten av tillgänglighet till allmänna platser av hög kvalitet såsom parker, lekplatser och landsbygd för fritidsaktiviteter. Rekreationssporter och fritids- och sportarenor ska vara tillgängliga, ekonomiskt överkomliga, säkra och trygga för alla (särskilt för kvinnor, barn och handikappade).

Princip 3. Ett fokus på ojämlikheter ska understödja åtgärderna för att bekämpa fetma

Fetma har ett socialt mönster i Europa, med högre frekvens hos de mest missgynnade. Ett antal rapporter inklusive, helt nyligen, WHO Commission on Social Determinants of Health³, har belyst antalet undvikbara dödsfall och kroppsliga skador som uppstått av denna situation.

Rekommendation 3.1 Alla handlingsplaner som relaterar till förebyggande av fetma ska uttryckligen ta upp sociala och hälsorelaterade ojämlikheter.

Få handlingsplaner om fetma relaterar till hälsorelaterade ojämlikheter. Dessutom finns det få existerande datainsamlingsystem som gör det möjligt att utvärdera sociala ojämlikheter i fetma och i många politiska tal förefaller det finnas liten medvetenhet om kopplingen mellan fetma och hälsorelaterade ojämlikheter. Med tanke på den väsentliga roll som fetma har som avgörande faktor för befolkningshälsan är det nödvändigt att handlingsplaner för att minska hälsorelaterad ojämlikhet tar upp fetmaproblematiken. Likaså måste handlingsplaner för att bekämpa fetma ta med i beräkningen det sociala mönstret och erkänna att de som löper den största risken också är de som redan är missgynnade.

---

³ Commission on Social Determinants of Health. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final Report of the Commission on Social Determinants of Health. Geneva: World Health Organization, 2008. Tillgänglig på http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241563703_eng.pdf, senast besökt 12 mars 2010.

Aktiviteter för nätverkande och spridning

Ett av EURO-PREVOB-projektets huvudmål var att stödja nätverkande och samarbete inom det vetenskapliga arbetet och utvecklingen av handlingsplaner inom matvanor, fysisk aktivitet, fetma och ojämlikheter i fetma i EU och resten av Europa. Ett första steg som togs tidigt i projektet att nå detta mål var utvecklingen av två databaser för internt bruk av EURO-PREVOB Consortium. Den bestod först av en databas över europeiska experter inom de avgörande faktorerna för fetma och politiska rådgivare engagerade i främjande av hälsosamma matvanor, fysisk aktivitet och förebyggande av fetma. Med denna databas fick konsortiet en pool av experter som erbjöd sig att bli konsulterade under projektets gång för att ge information, granska EURO-PREVOB-rapporter, delta i projektmöten eller bidra till att sprida projektets resultat. Den andra databasen specificerade de olika intressegrupperna som kan påverkas av eller som kan påverka handlingsplaner som berör fetma i Europa. Denna databas användes till att kartlägga intressenter inom förebyggande av fetma i olika europeiska subregioner och bidrog till att olika intressenter involverades i olika skeden i projektet och på så sätt öka den politiska relevansen hos projektet. Ett annat tidigt resultat från nätverksaktiviteterna var samarbetet med andra paneuropeiska projekt såsom HOPE-projektet (Health Promotion through Obesity Prevention across Europe).

Flera spridningsaktiviteter gjordes under projektet. De var avsedda att skapa ett effektivt informationsflöde och publicitet om projektets mål och resultat och att bidra till att skapa en europeisk kunskapsmässig och vetenskaplig överlägsenhet och samarbete på ett övergripande europeiskt plan. Projektet betonade aktiv spridning, eller rättare uttryckt, politiskt engagemang, för att säkerställa att projektets resultat når nationella och regionala policyskapare (tjänstemän och hälsovårdchefer), politiker på en nationell nivå, internationella myndigheter och icke-statliga organisationer och nätverk, den akademiska världen (som spridningskanal) och andra intressegrupper som har setts kunna påverka beslut inom offentlig vård i Europa. Denna process underlättas av projektets rådgivande styrelse. Genom spridningsaktiviteterna nådde projektets resultat ut till policyskapare i spjutspetsforskningen inom nutrition i offentlig hälsovård, fysisk aktivitet och fetma för att främja evidensbaserat policyskapande i Europa. Spridning via existerande EU- och WHO-nätverk utgjorde också en viktig länk för effektivt utbyte av information och expertis.

Det huvudsakliga offentliga gränssnittet och ett huvudverktyg för spridning av EURO-PREVOB-projektet webbplatsen (www.europrevob.eu) som tillhandahöll information om projektet och dess mål, projektpartners, aktiviteter, de senaste nyheterna och händelserna, kontaktinformation och resultat. Länkar till projektets webbplats las ut på andra webbplatser, däribland den europeiska kommissionens och olika organisationers och projekts i olika delar av världen (t.ex. EuroHealthNet, European Association for the Study of Obesity, European Heart network, European Medical Association, European Public Health Alliance, Ministry of Health of the Government of Italy, HEPA Europe – European network for the promotion of Health-Enhancing Physical Activity, HOPE-projektet, International Association for the Study of Obesity, International Obesity Taskforce, The International Baby Food Action Network (IBFAN), Ministry of Health of the New Zealand Government, Ministry of Health, Physical Activity and Nutrition Networks of Wales, WHO Euro "Nutrition" website, Karolinska Institutet i Sverige, osv.).

Andra sätt för spridning inbegrep att skicka ut ett faktablad om projektet och ett kvartalsvis nyhetsbrev till vår expertpool och till andra intresserade intressenter. Många presentationer gjordes på konferenser och workshops (t.ex. American Academy of Health Annual Research Meeting, Congress of the "Association des Epidémiologistes de Langue Française (ADELF)", European Congress on Obesity, European Health Policy Forum, European Public Health Association, International Congress on Food and Nutrition, International Nutrition and Dietetics Congress, Nordic Nutrition Conference och Public Health Conference i Turkiet. Projektpartners förbereder nu politiskt relevanta sammanfattningar och akademiska arbeten som ska sändas in till tidskrifter om offentlig hälsa, matvanor, fysisk aktivitet och andra relevanta ämnen.

EURO-PREVOB:s bidrag

EURO-PREVOB bidrar med en unik uppsättning innovativa verktyg för att hjälpa forskare och beslutsfattare att ta fram handlingsplaner för att förebygga fetma. EURO-PREVOB:s policyanalysverktyg kan hjälpa dem att undersöka det politiska läget i sina länder eller regioner genom att använda ett systematiskt angreppssätt. De kan sedan utarbeta de lämpligaste rekommendationerna för att förebygga fetma i sina länder med hjälp av resultaten från analysen av existerande situation, och även ta med de aktuella politiska åtagandena och överbyggande principerna samt rekommendationer som kommit som resultat av EURO-PREVOB:s arbete i beräkningen.

EURO-PREVOB-projektet bidrar också i stor utsträckning till informationsbaser, policyskapande och intersektoriellt samarbete i fråga om matvanor och fysisk aktivitet i samband med fetma och ojämlikheter i fetma i Europa. Den gemensamma samordningen och samarbetet mellan de olika projektpartnerna bidrar till att skapa en gemensam vision och angreppssätt för att stoppa ökningen av fetma. EURO-PREVOB har strävat efter att finna innovativa lösningar till fetma i regionen och att bidra till att göra detta till en fortlöpande realitet genom de policyanalysverktyg som utvecklats och som ska finnas tillgängliga för alla på projektets webbplats. Verktöget kommer att hjälpa policyskapare, forskare inom offentlig hälsa och intressenter att undersöka den politiska situationen i deras länder eller regioner inom ett logiskt ramverk för att kunna ge de mest lämpliga rekommendationerna för förebyggande av fetma.

Teknisk information

Projektets förkortning: EURO-PREVOB

Projektets fullständiga officiella namn: Prevention of Obesity in Europe – Consortium for the prevention of obesity through effective nutrition and physical activity actions

Forskningsprioritet: Avgörande faktorer för hälsa och tillhandahållande av hållbara hälsotjänster och pensionssystem av hög kvalitet (i synnerhet i samband med förändringar i åldrande och demografi).

Förslag/kontrakt nr: 044291

Europeiska kommissionen, scientific officer: Kevin Mccarthy

Samordnare: London School of Hygiene and Tropical Medicine

Projektledare: Martin Mckee

Vetenskaplig samordnare: Joceline Pomerleau

Föreläsare: Cécile Knai

Administrativ samordnare: Pamela Harling

Adress: Keppel Street, London WC1E 7HT, Storbritannien

Telefon: +44 20 7612 7811; *Fax:* +44 20 7612 7812

Webbplats: www.euoprevob.eu

Kontakt via e-post: euoprevob@lshtm.ac.uk

Rådgivande styrelse: Tim Lobstein (International Obesity TaskForce / HOPE project), Susanne Løgstrup (European Heart Network), Brian Martin (Institute of Social and Preventive Medicine, University of Zurich), Francesca Racioppi (WHO European Centre for Environment and Health, Rome) och Liselotte Schäfer Elinder (Stockholm Centre for Public Health).

Partners

Namn: London School of Hygiene and Tropical Medicine (LSHTM)

Land: Storbritannien

Webbplats: www.lshtm.ac.uk

Namn: Metropolitan University College (tidigare SUHR'S)

Land: Danmark

Webbplats: www.phmetropol.dk

Namn: World Health Organization Regional Office for Europe (WHO)

Land: Danmark

Webbplats: www.euro.who.int

Namn: Institut National de la Santé et de la Recherche Médicale (INSERM)

Land: Frankrike

Webbplats: www.inserm.fr

Namn: Hacettepe University Department of Nutrition and Dietetics (HUBDB)

Land: Turkiet

Webbplats: www.hacettepe.edu.tr

Namn: South East Public Health Observatory (SEPHO)

Land: Storbritannien

Webbplats: www.sepho.org.uk

Namn: Istituto Nazionale di Ricerca per gli Alimenti e la Nutrizione (INRAN)

Land: Italien

Webbplats: www.inran.it

Namn: The Centre of Health Economics

Land: Lettland

Webbplats: www.vec.gov.lv

Namn: Masaryk University (MU)

Land: Tjeckien

Webbplats: www.muni.cz

Namn: Institute of Public Health of Federation of Bosnia and Herzegovina (IPH-FBiH)

Land: Bosnien och Hercegovina

Webbplats: www.zzjzfbih.ba

Namn: Institute of Public Health of the Republic of Slovenia (IVZ RS)

Land: Slovenien

Webbplats: www.ivz.si

Namn: Geneva Infant Feeding Association (GIFA)

Land: Schweiz

Webbplats: www.gifa.org

Namn: University College London (UCL)

Land: Storbritannien

Webbplats: www.ucl.ac.uk

Namn: University of East Anglia (UEA)

Land: Storbritannien

Webbplats: www.uea.ac.uk

